

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

Zeggenschap in experimenten regeling

In opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Zeggenschap in experimenten regeling

Inhoud

Zeggenschap (in Vereniging/Coöperatie).....	1
Consumentenrechten:.....	1
Lidmaatschap:	3
Derdentoegang:.....	4
Stemverhouding:	5
Achtergrond:	8
1.5.1. Zeggenschap in plaats van bescherming (nota blz 3).....	8
1.6. Begrenzing door bindende besluiten van de Europese Unie (nota blz 3-4).....	8
6.4 Consumenten bescherming en keuzevrijheid (nota blz 16).....	8
EU richtlijn 2019/944 (richtlijn moet nog worden vertaald naar NL wet)	9

Versiedatum: 2021-07-26

Zeggenschap (in Vereniging/Coöperatie)

De Regeling Experimenten Elektriciteitswet 2015-2018 (hierna experimenten regeling) maakte het mogelijk voor coöperaties en Verenigingen van Eigenaren om af te wijken van de Elektriciteitswet 1998. De experimenten regeling werd jaarlijks opengesteld van 2015 tot en met 2018. Er zijn twee typen projecten mogelijk.

- Projectnetten: Experimenten met aanleg en beheer van eigen netten. Hierbinnen mag productie, levering en netbeheer gecombineerd worden (max. 500 aansluitingen).
- Groot Experimenten: Experimenten met aansturing van vraag en aanbod (door enkel levering van elektriciteit). In deze experimenten blijft de regionale netbeheerder zijn wettelijke taak vervullen (max. 10.000 aansluitingen).

Op dit moment zijn er 15 ontheffinghouders. Door deel te nemen in een coöperatie of een vereniging van eigenaren die een ontheffing via de experimenten regeling aanvraag, koos de afnemer voor een vorm van zeggenschap. Die zeggenschap moet het belang van de afnemer waarborgen dat nu door de wet en door de toezichthouder wordt geboden.

Zeggenschap in plaats van bescherming is dus een onderdeel van de experimenten regeling.

Die zeggenschap kan worden ingedeeld in een aantal segmenten:

1. Consumentenbescherming
2. Lidmaatschap (eigenaar/gebruiker)
3. Vrije leverancierskeuze (lidmaatschap netbeheer/levering)
4. Stemverhouding (verdeling hoeveelheid stemmen per lid)

In dit document geven we een overzicht van hoe zeggenschap in deze verschillende segmenten is opgenomen.

Consumentenbescherming:

In de experimenten regeling is ervoor gekozen om de groep kleinverbruikers als object voor dit besluit te kiezen, en binnen die groep specifiek voor consumenten. De reden voor de nadruk op betrokkenheid van consumenten is het volgende. Door technische ontwikkelingen en voortgang van de energietransitie wordt voor energieconsumenten steeds aantrekkelijker om op lokaal niveau zelf duurzame elektriciteit te produceren. De rollen van consumenten en producenten gaan steeds meer door elkaar heen lopen.

In het besluit van de experimenten regeling zijn in paragraaf 3 (artikel 10 t/m 14 van het besluit) afwijkingen van de wet na ontheffing opgenomen. Consumentenbescherming is in artikel 10 meegenomen. Hieronder wordt een overzicht gegeven van wat er in dit artikel staat.

Artikel 10

De ontheffinghouder voert het project met overeenkomstige toepassing van o.a. artikel 95m van de Elektriciteitswet 1998 uit. De consumentenbescherming paragraaf van de Elektriciteitswet bestaat uit de volgende artikelen 95m, 95n, 95na, 95o en 96. Dus artikel 95m is overeenkomstig van toepassing binnen de projecten die een ontheffing hebben.

In artikel 95m worden de voorwaarden die verbonden zijn aan een leverings- of transportovereenkomst beschreven:

1. Voorwaarden die verbonden zijn aan een leverings- of transportovereenkomst moeten vooraf verstrekt zijn en geschreven zijn in duidelijke en begrijpelijke taal.
2. De leveranciers zorgen ervoor dat de afnemers op transparante wijze informatie kunnen krijgen over de tarieven.
3. Verbod om afnemers op zodanige wijze te benaderen waardoor onduidelijkheid bestaat over het feit dat een contract is afgesloten

4. Een contract dat in strijd is met artikel 95m is vernietigbaar
5. Een overeenkomst aanbieden voor onbepaalde duur
6. Als afnemer geen overeenkomst voor bepaalde duur aangaat, wordt hij geacht gekozen te hebben voor onbepaalde duur
7. Afnemer kan een leveringsovereenkomst beëindigen met een termijn van dertig dagen
8. Bij een overeenkomst met een bepaalde duur kan er bij een beëindiging door een afnemer een redelijke vergoeding verschuldigd zijn
9. Via een Ministeriële Regeling kunnen nadere regels over bescherming van afnemers worden ingesteld
10. Leveranciers voorzien afnemers door Europese Commissie vastgestelde overzicht met informatie inzake rechten van afnemers.

De artikelen 95n, 95na, 95o en 96 zijn niet van overeenkomstig toepassing op een ontheffinghouder.

Deze artikelen behandelen de volgende onderwerpen:

- Art. 95n, uitzondering op 95m als afnemers handelen in uitvoering van beroep of bedrijf
- Art. 95na, verplichting om modelcontract aan te bieden
- Art. 95o, voorwaarden procedure behandeling klachten van afnemers
- Art. 96, via AMvB kunnen regels worden gesteld over laadinfrastructuur

Conclusie:

Uit de paragraaf consumentenbescherming is artikel 95m (voorwaarden leveringsovereenkomst) van toepassing op een ontheffinghouder die leveranciersfunctie vervult. De artikelen 95n, 95na, 95o en 96 zijn niet van toepassing.

Lidmaatschap:

Aan het project mogen geen afnemers deelnemen die geen lid zijn van de vereniging (art. 7 eerste lid, sub f). Dit is een duidelijke weigeringsgrond. Maar hoe om te gaan met de situatie waarin een woningeigenaar besluit om zijn woning te verhuren? Dit roept de volgende vragen op:

1. Wie is afnemer en wie is lid?
2. Kan iemand die geen afnemer is lid zijn (met zeggenschap in die vereniging)?

Om de eerste vraag te beantwoorden is het nodig om te weten wat precies een afnemer is. In de Elektriciteitswet 1998 is de definitie van een afnemer (artikel 1, eerste lid, sub c) beschreven:

eenieder, met uitzondering van de netbeheerder van het net op zee, die beschikt over een aansluiting op een net;

Elke afnemer die beschikt over een aansluiting moet een lid zijn van de vereniging. Een aansluiting is een verbinding tussen een net en een zelfstandig te gebruiken onroerende zaak. Bij de beoordeling van de ontheffing aanvraag is een overzicht gevraagd van alle deelnemende aansluitingen binnen het project. Woningen hebben meestal 1 aansluiting.

Een onroerende zaak kan een eigenaar en een gebruiker hebben. Dit wordt jaarlijks vastgesteld in de gemeentelijke WOZ-beschikking. De gebruiker van de onroerende zaak is aan te merken als afnemer (heeft beschikking over de aansluiting). De gebruiker moet in dit geval dus lid zijn van de vereniging. Woningen kunnen echter ook worden verhuurd inclusief nutsvoorzieningen (dus inclusief elektriciteit en gas). Dit gebeurt meestal bij verhuur voor bepaalde tijd. Bij verhuur voor onbepaalde wordt de woning meestal exclusief nutsvoorzieningen verhuurd.

Indien de woning verhuurd wordt exclusief nutsvoorzieningen dan is de eigenaar in dit geval geen afnemer. Kan de eigenaar nog steeds lid zijn van de vereniging in dit geval? In het besluit zitten geen gronden om het lidmaatschap (en dus zeggenschap) van de eigenaar te verbieden.

Conclusie:

Aan het project mogen geen afnemers deelnemen die geen lid zijn van de vereniging (art. 7 eerste lid, sub f). Bij een VvE zijn eigenaren van woningen lid van de vereniging. Wanneer een eigenaar een woning verhuurd exclusief nutsvoorzieningen dan moet de huurder ook lid zijn.

Vrije leverancierskeuze:

Vrije leverancierskeuze (of derdentoegang) speelt alleen bij projectnetten. Een afnemer neemt meestal in het project zowel levering als netbeheer diensten af van de ontheffinghouder. Een afnemer kan er echter voor kiezen een andere leverancier te nemen dan de vereniging. De vereniging heeft de taak om dit mogelijk te maken op het projectnet. Dit roept de volgende vraag op:

- Hoe gaat de vereniging om met een lid dat gebruik maakt van vrije leverancierskeuze ?

Op een projectnet zijn twee domeinen te onderscheiden, levering en netbeheer. Een afnemer die elektriciteit wil afnemen van een andere leverancier dan van de ontheffinghouder neemt in dat geval geen deel meer aan het leveringsdomein van de vereniging maar dient nog steeds lid te zijn van de vereniging op het netbeheerdomein (immers art. 7 lid f).

De verenigingen moeten duidelijk maken hoe een lid kan stoppen op leveringsgebied zonder zijn lidmaatschap op netbeheer gebied te stoppen.

Conclusie:

Derdentoegang ziet toe op vrije-leverancierskeuze voor afnemers op projectnetten. Een afnemer kan voor levering zijn lidmaatschap afzegging in het experiment. De ontheffinghouder dient dan (als netbeheerder) dit op zijn net mogelijk te maken. In het netbeheer gedeelte dient de afnemer nog steeds lid te zijn.

Stemverhouding:

De stemverhouding binnen verenigingen in relatie tot zeggenschap in plaats van bescherming roept de volgende vragen op:

1. Welke eisen zijn er op het gebied van stemverhouding in relatie tot bescherming?
2. Welke verdeling kunnen wij eisen?

De eerste vraag gaat over eisen op het gebied van stemverhouding. De issue rond stemverhouding wordt veroorzaakt door onderstaande twee artikelen en een “onduidelijke” formulering in de nota van toelichting.

Art. 7 lid K. (minister weigert ontheffing indien)

de algemene ledenvergadering van de vereniging in statutaire bepalingen, reglementen of overeenkomsten op enige wijze is uitgesloten van zeggenschap over de inrichting, voortgang of kostenverdeling van het project;

Nota van toelichting (blz. 20)

*Onderdeel k regelt dat de leden van de vereniging op basis van **gelijke zeggenschap** aan het project deelnemen. Er wordt geen ontheffing verleend aan een vereniging die op enigerlei wijze zeggenschap aan de leden heeft onttrokken. Dit betekent voor een vereniging die een «groot» project heeft met bijvoorbeeld enige duizenden leden dat er een redelijke balans tussen zeggenschap en uitvoerbaarheid gevonden moet worden.*

Burgerlijk wetboek boek 2, art 38 lid 1 (verenigingen):

*Behoudens het in het volgende artikel bepaalde, hebben **alle leden die niet geschorst zijn**, toegang tot de algemene vergadering en hebben daar **ieder één stem**; een geschorst lid heeft toegang tot de vergadering waarin het besluit tot schorsing wordt behandeld, en is bevoegd daarover het woord te voeren. **De statuten kunnen aan bepaalde leden meer dan één stem toekennen.***

Het is niet helemaal duidelijk wat wordt bedoeld met gelijke zeggenschap in de Nota van toelichting. Er staat bijvoorbeeld niet in dat het een gelijke stemverhouding moet zijn. Aan de andere kant is de basis in het burgerlijk wetboek dat ieder lid één stem heeft, maar biedt hetzelfde artikel ook ruimte om bepaalde leden meer dan één stem toe te kennen.

Omdat het niet helemaal duidelijk is wat bedoeld wordt met gelijke zeggenschap hebben we hieronder enkele segmenten uit de Nota gehaald die zeggenschap behandelen. We hopen hiermee de “geest” van de regeling te kunnen duiden.

- Door deel te nemen in een coöperatie of een vereniging van eigenaren kiest de consument voor een vorm van zeggenschap. Die zeggenschap moet het belang van de consument waarborgen dat nu door de wet en door de toezichthouder wordt geboden. De leden van de vereniging zijn producent, leverancier, consument en, in het geval van een projectnet (zie 2.2.1.) netbeheerder en kunnen elkaar in verenigingsverband aanspreken op voorwaarden en tarieven. Door het aanvragen van een ontheffing voor een experiment onttrekken de leden van de vereniging zich aan de bescherming van consumenten die de wet oplegt aan leveranciers en netbeheerders. In plaats daarvan nemen zij hun eigen verantwoordelijkheid voor de elektriciteitsvoorziening van zichzelf en hun omgeving (Nota 1.5.1.)

- De gevraagde afwijking van de bestaande regels wordt uitsluitend mogelijk gemaakt voor projecten waarin de deelnemers gezamenlijk zeggenschap kunnen uitoefenen, onder meer over de tarieven (artikelen 12) en voorwaarden (artikel 2, tweede lid, van dit besluit in samenhang met het artikel 26b, eerste lid, van de wet). Om dit te bereiken stelt het besluit als voorwaarde dat de experimentele projecten de rechtsvorm van een coöperatie of Vereniging van Eigenaren (VvE) kiezen. Door de directe zeggenschap van de deelnemers kunnen zij hun eigen verantwoordelijkheid waarmaken en kan het toezicht door de toezichthouder beperkt blijven. Met dit besluit worden de hiernavolgende afwijkingen van wet- en regelgeving mogelijk (Nota 2.2.1.).
- In de onderdelen f en g is bepaald dat alle afnemers die deelnemen in het project lid zijn van de vereniging en aangesloten zijn aan hetzelfde midden- of laagspanningsnet. Dit betekent dat de vereniging met slechts één regionale netbeheerder te maken heeft en de regionale netbeheerder met slechts één partij in de vorm van een vereniging te maken heeft. Dit maakt het project overzichtelijk en sluit aan bij de gedachte van versterking van de lokale betrokkenheid bij opwekking van duurzame elektriciteit. De vereniging kan een rechtspersoon in het leven roepen, die duurzame elektriciteit opwekt en in verband daarmee als afnemer en producent aangesloten wordt op het net (tweede gedeelte van de volzin van onderdeel f: tenzij de afnemer een rechtspersoon is waarover de vereniging volledige zeggenschap heeft). Deze afnemer is geen lid van de vereniging. Een vereniging kan hiermee de activiteiten met betrekking tot de productie van elektriciteit gescheiden houden van andere activiteiten, zoals het beheer van onroerende zaken. Dit is met het tweede gedeelte van de volzin van onderdeel f en de zinsnede, met uitzondering van een rechtspersoon waarover de vereniging volledige zeggenschap heeft, in onderdeel i mogelijk gemaakt. Dit staat er niet aan in de weg dat de vereniging diensten laat verrichten door een extern bedrijf, zoals een producent, bij de opwekking van duurzame elektriciteit te betrekken, bijvoorbeeld omdat de nodige kennis en expertise ontbreekt (zie artikel 7, eerste lid, onderdelen x en y). Het gaat erom dat de volledige zeggenschap over de productiemiddelen middellijk of onmiddellijk bij de vereniging blijft (nota toelichting art. 7 f en g).

De regeling heeft als doelgroep kleinverbruikers (voornamelijk consumenten). Zakelijke aansluitingen zijn ook toegestaan mits ze een kleinverbruik aansluiting hebben en minder dan 20% van de aangeslotene zijn.

EU-richtlijnen:

In de nota is een hoofdstuk toegewijd aan bindende EU-richtlijnen (blz. 3-4). Daarin wordt gezegd dat het met name gaat om derdentoegang en bescherming van afnemers (redelijke tarieven en voorwaarden). In de regeling zijn deze drie aspecten op de volgende wijze meegenomen:

- Derdentoegang – afwijgrond (art 7 lid O)
- Redelijke tarieven – goedkeuring ACM (art 12)
- Redelijke voorwaarden – verschillende afwijgronden (art 7)

De experimenten regeling en nota zijn geschreven in de jaren 2014-2015. Op dat moment was het derde energiepakket van de EU (2009) vertaald in Nederlandse wetgeving.

In de nieuwe richtlijn voor interne markt 2019/944 is er meer geschreven over het onderwerp zeggenschap in het kader van “energiegemeenschappen”. Daar is zeggenschap opgenomen in de beschrijving op de volgende manier.

"energiegemeenschap van burgers": een juridische entiteit die:

*a) gebaseerd is op **vrijwillige en open deelname** en waarover leden of aandeelhouders, die natuurlijke personen, lokale autoriteiten, waaronder gemeenten, of kleine ondernemingen zijn, **feitelijke zeggenschap** hebben;*

Eisen rondom stemverhouding binnen de energiegemeenschappen worden in deze richtlijn niet genoemd. Daar zijn de lidstaten vrij in om invulling aan te geven. Dit zal worden uitgewerkt in de nieuwe energiewet.

Een recent voorbeeld waar stemverhouding wel een rol speelde is de nieuwe “postcoderoosregeling”. Daarin is een eis meegenomen dat elke lid één stem krijgt ongeacht de financiële inleg (zie [kamerbrief](#) blz. 3).

Conclusie

De AMvB en de Nota hebben de volgende kaders geschetst over stemverhouding:

- De algemene ledenvergadering mag niet worden uitgesloten van zeggenschap op inrichting van het project.
- Onderdeel k regelt dat de leden van de vereniging op basis van **gelijke zeggenschap** aan het project deelnemen. Dit betekent voor een vereniging die een (groot) project heeft met bijvoorbeeld een paar duizend leden dat er een redelijke balans tussen zeggenschap en uitvoerbaarheid gevonden moet worden.
- De regeling is gericht op kleinverbruikers en met name op consumenten. (alleen kleinverbruikers kunnen gebruik maken van deze regeling en de leden bestand moet minimaal uit 80% consumenten bestaan).
- De gevraagde afwijking van de bestaande regels wordt uitsluitend mogelijk gemaakt voor projecten waarin de deelnemers gezamenlijk zeggenschap kunnen uitoefenen.

Een verdeling van 1 lid, 1 stem lijkt het meest voor de hand te liggen. Het is wel mogelijk om af te wijken, echter dient minimaal 80% van de stemmen dan bij consument/huishoudelijke afnemers te liggen en tevens dient u te onderbouwen waarom u wilt afwijken van gelijke stemrechten.

Achtergrond:

1.5.1. Zeggenschap in plaats van bescherming (nota blz. 3)

Door deel te nemen in een coöperatie of een vereniging van eigenaren kiest de consument voor een vorm van zeggenschap. Die zeggenschap moet het belang van de consument waarborgen dat nu door de wet en door de toezichthouder wordt geboden. De leden van de vereniging zijn producent, leverancier, consument en, in het geval van een (projectnet) (zie 2.2.1.) netbeheerder tegelijk en kunnen elkaar in verenigingsverband aanspreken op voorwaarden en tarieven. Door het aanvragen van een ontheffing voor een experiment onttrekken de leden van de vereniging zich aan de bescherming van consumenten die de wet oplegt aan leveranciers en netbeheerders. In plaats daarvan nemen zij hun eigen verantwoordelijkheid voor de elektriciteitsvoorziening van zichzelf en hun omgeving. Deze verantwoordelijkheid is overigens begrensd in de reikwijdte van artikel 7a van de wet en de reikwijdte van bindende besluiten van de Europese Unie die in artikel 7a van de wet expliciet zijn uitgesloten (zie 1.6).

1.6. Begrenzing door bindende besluiten van de Europese Unie (nota blz. 3-4)

Mogelijke afwijkingen van de wet zijn getoetst aan bindende besluiten van de Raad van de Europese Unie, het Europees parlement en de Raad gezamenlijk of van de Europese Commissie. Het gaat met name om regels over de vrijheid van leverancierskeuze ('derdentoeegang') en om de **bescherming van afnemers (redelijke tarieven en voorwaarden)**. Ook is bezien of de mogelijke afwijkingen strijdig zouden zijn met de hoofdlijnen van de geldende regels voor marktordening. Daarbij gaat het vooral om de onafhankelijkheid van de netbeheerder en het verbod voor netbeheerders om activiteiten in concurrentie uit te voeren. Vastgesteld is dat dit besluit niet in strijd is met die regels.

...

Volgens artikel 36, aanhef en onderdelen d en e, van richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54 (PdEU 2009, L 211) (hierna: richtlijn 2009/72/EG), is de regulerende instantie, dat wil zeggen in Nederland de Autoriteit Consument en Markt, gehouden bij te dragen aan de integratie van kleinschalige productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen in distributienetwerken. **Daartoe voorziet deze richtlijn in artikel 37, eerste lid, onderdeel a, onder meer in de bevoegdheid tot het goedkeuren van de berekeningsmethode van de tarieven en wordt deze bevoegdheid in artikel 12 van dit besluit met betrekking tot de tarifiering door verenigingen van de opgewekte elektriciteit aan de Autoriteit Consument en Markt verleend.** Ook het toezicht door de Autoriteit Consument en Markt op de uitvoering van de krachtens dit besluit verleende ontheffingen krachtens artikel 5a, eerste lid, eerste zinsdeel, van de wet draagt bij aan de integratie van kleinschalige productie van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen in distributienetwerken, bijvoorbeeld in het geval een netbeheerder niet meewerkt met de uitvoering van de ontheffing.

6.4 Consumentenbescherming en keuzevrijheid (nota blz. 16)

De deelnemers aan de experimenten krijgen de gelegenheid zelf zeggenschap uit te oefenen op de voorwaarden en tarieven van elektriciteitslevering. Onder die voorwaarden hoort de verplichting van de coöperatieve vereniging om aan zijn leden elektriciteit te leveren wanneer dat mogelijk is. Tegelijk zal echter voor het resterende stroomgebruik een leverancier moeten worden gekozen. De eigen verantwoordelijkheid en de beschikking over een aanvullende bron van elektriciteit zijn naar het oordeel van de regering voldoende om te kunnen volstaan met een verminderd toezicht en een

daardoor minder stringente consumentenbescherming van buitenaf.

EU-richtlijn 2019/944 (richtlijn moet nog worden vertaald naar NL wet)

"zeggenschap": rechten, overeenkomsten of andere middelen die, afzonderlijk of tezamen, met inachtneming van alle feitelijke of juridische omstandigheden, het mogelijk maken een beslissende invloed uit te oefenen op de activiteiten van een onderneming, met name:

- a) eigendoms- of gebruiksrechten op alle activa van een onderneming of delen daarvan;
- b) rechten of overeenkomsten die een beslissende invloed verschaffen op de samenstelling, het stemgedrag of de besluiten van de organen van een onderneming.

Dit is een publicatie van:

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Prinses Beatrixlaan 2 | 2595 AL Den Haag
Postbus 93144 | 2509 AC Den Haag
T +31 (0) 88 042 42 42
F +31 (0) 88 602 90 23
E klantcontact@rvo.nl
www.rvo.nl

Deze publicatie is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

© Rijksdienst voor Ondernemend Nederland | augustus 2021

Publicatienummer: RVO-176-2021/RP-DUZA

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) stimuleert duurzaam, agrarisch, innovatief en internationaal ondernemen. Met subsidies, het vinden van zakenpartners, kennis en het voldoen aan wet- en regelgeving. RVO werkt in opdracht van ministeries en de Europese Unie.

RVO is een onderdeel van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.